

ADANMIŐLIK

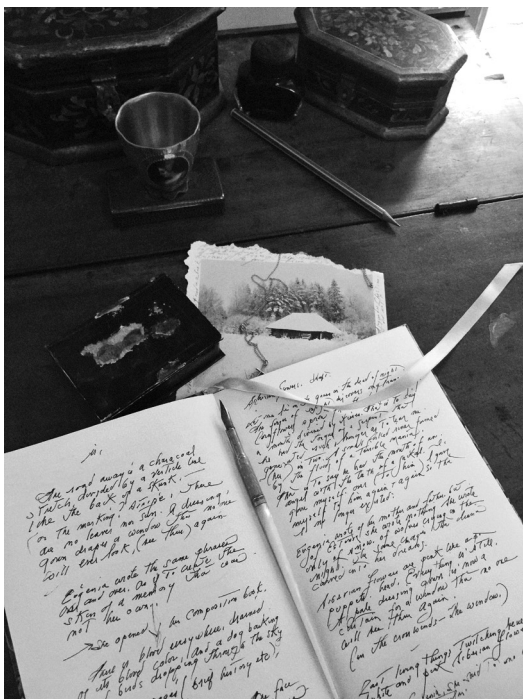

Öngörülemeyen niceliktir ilham, esrarengiz bir vakitte taarruz eden esin perisidir. Oklar uçuşur ve kişi vurulduğunu, bir dolu farklı farklı katalizörün kendi sistemini oluşturmak için gizlice birleştiğini, aynı anda hem melun hem de kutsal olan onulmaz bir hastalığın –şiddetli bir hayal gücü– titreşimleriyle sarıldığını anlamaz bile.

Sonuçta ortaya çıkan itkilerle, aydınlatılmış bir hırsız takımyıldızı haritası misali parıldayan bu sinir uçlarıyla ne yapmalı? Yıldızlar titreşir. Esin perisi canlanma peşindedir. Ama zihin de bir esin perisidir. Şanlı rakiplerini faka bastırmanın, bu gibi hayal gücü kaynaklarını yeniden yapılandırmanın yollarını arar. Birden kuruyan billur bir dere. Güzel bir şey, neşesiz, kirletilmiş. Yaratıcı ruh neden kendi kendine saldırır? Yaratıcı neden tüm olaylar dizisini tersine çevirir? Harap esin perisinin rehberliğinde kaldırılır kalem. Uyum-suzluk olmadan, diye yazar, fark edilmez uyum, uyum-suzluk olmadan, diye devam eder, Habil unutulmuş bir çobandan daha fazlası olarak betimlenemez.

Zihin Nasıl Çalışır

YAZI MASASI, NEW YORK

Başka bir şey ararken bir şekilde *Risttuules* [*Rüzgârların Arasında*] adlı filmin fragmanına denk geldim. Martti Helde'nin 1941 senesinin baharında Stalin'in birlikleri tarafından bir araya toplanan, ailelerinden koparılan ve hayvan vagonlarına doldurularak Sibiryaya kolhozlarına tehcir edilen binlerce Estonyalıya ağıtı bu film. Ölüm ve sürgün, insanların yeniden belirlenen kaderleri.

Yönetmen, hareketsiz insan tabloları mizansenini etrafında dönen oyuncuların eşsiz canlandırmaları aracılığıyla görsel bir şiir yaratmış. Zaman bu hüznü anma töreninden alınan ve kelime suretinde beliren imgeler saçarak duruyor ama acele de ediyor. Korkunç bir hediye olduğunu bu satırları yazarken teslim ediyorum. Gelgelelim artlarında başka bir şeyin daha demlendiğini hissediyorum. Zihinsel bir

hattı takip ediyor ve içinde gölet ile küçük ahşap ev olan bir köknar ormanına varıyorum. Bu, işte o başka şeyin başlangıcıydı ama o zaman bunu bilmiyordum.

Bir kış tasviri. Hemen şuracıkta. Mavi bir sabahlık bir daha kimsenin ardından bakmayacağı bir pencerenin perdesi şimdi. Her yerde kan var, kan rengini kaybetmiş artık ve bir köpek havlıyor ve yıldızlar düşüyor soluk göklerden.

Can çekişen bir buzağı. Toynakta şişkinlik – lekeler, delikler. Gece çöküyor, karartıyor yaşayan son canlının seğiren uzvunu.

Zaman üzerine bir karalama. Dişliler, küçük eller buzda donakalan. Artık meraklı olmayan kuşlar bırakıyor kanat çırpmayı. Bitiyor dans; hem aşkın yüzü nedir ki kışın eteğinden ve cilalı ökçelerinden başka.

Sabah uyandığımda *Risttuules*'in siyah beyaz dioramaları, öne eğilmiş ve nefes alan heykellerle vücut bulan insan operasının gergin temposu aklımda hâlâ. O dokunaklı gücünden öyle etkilendim ki aslen ne aradığımı hatırlayamıyorum. Orada yatıp durmak bilmeyen beyaz taç yaprakları serpintisi altında kıvrıla kıvrıla ilerleyen sürgün edilmiş insan zincirini

panoramik açıyla yeniden oynatıyorum zihnimde. Kasımpatı. Evet! Dal dal kasımpatı ve yanlarından hızla geçip giden biçare hayat treni. Ne var ki filmin daha önce izlediğim kısmını tekrar açtığımda böyle bir sahneye rastlamıyorum. Farkında olmadan ben mi tasarladım acaba? Bilgisayarımı kenara itiyor ve eğri büğrü alçı tavana cetvelle bir çizgi çiziyorum: Yağmalyoruz, kucaklıyoruz, bihaberiz. İšemek üzere kalkıyorum. Kar hayal ediyorum.

Erma'nın, *Risttuules*'in kadın anlatıcısının, narin sesi kulağında yankılanırken giyiniyorum, defterimi ve Patrick Modiano'nun *Accident Nocturne** kitabını alıyor ve hemen karşıdaki mahalle kafesine gidiyorum. İşçiler sokağı kazıyor, insanı adeta sağır eden titreşimler kafenin duvarlarını kuşatıyor. Yazamadığımdan okuyor, *Nocturne*'ün ağında dolanıyorum – belirsiz sokaklar, bölük pörçük adresler, artık konuyla bir bağlantısı olmayan yollar ve bir hiçlik döngüsüne eklenen olaylar. Yazamadığım için hayıflanıyorum ama insanın kendisini Modiano evreninin canlı durgunluğunda kaybetmesinin yazmakla hemen hemen eşdeğer olduğu sonucuna varıyorum. Belli belirsiz bir paranoya içinde olan ve önemsiz teferruatları dert edinen anlatıcının kimliğine bürünüyorsunuz ve bulunduğunuz mekân değişiveriyor. Cümlelerin

---

* Fr. Gece Kazası. (ç.n.)

ortasında bir yerlerde kaçınılmaz olarak kendimi kaleme uzanırken buluyorum.

Nocturne'ün sonuna geldiğimde, gerçi tam da bir son değil bu, zira geleceğin sisi son sayfanın çok ötesine yayılıyor, başını yeniden okuyorum, ardından önümde uzanan kendi günüme atılıyorum hızla. Son uçakla Paris'e gideceğim. Fransız yayıncım kitap temalı, bir hafta sürecek birtakım etkinlikler ayarladı; bunlardan biri de yazmak üzerine gazetecilerle konuşmak. Defterime elimi bile sürmedim. Yazmayan bir yazar gazetecilerle yazmak üzerine konuşacak. Bu ne ukalalık, diye paylıyorum kendimi. Bir sade kahve daha içiyor ve bir kâse yabanmersini yiyorum. Epey zamanım var ve ben gittiğim yerlere hep az eşya götürürüm.

Sokak inşaat alanı, karşıdan karşıya geçip de eve dönmek için devasa bir vincin demir kirişleri kafenin birkaç kat yukarısına kaldırmasını beklemek zorunda kalıyorum, bu da aklıma *La Dolce Vita* (*Tatlı Hayat*) filminin, Roma semalarında süzülen bir helikopterin gerçek boyutlu bir İsa heykelini taşıdığı açılış sahnesini getiriyor.

Fragmanın dış sesini bir kez daha dinlerken, seyahat için her zaman ne götürüyorsam onları topluyor ve küçük bavulumun yanına yığıyorum. Yabancıysa olduğum bir dilin ahengi en hüzünlü melodileri

barındırıyor içinde. Birlikler ilerlerken genç bir anne çamaşır asıyor ve elini güneşe siper ediyor. Kocası buğdayı sapından ayırıyor, kızı mutlu mutlu oynuyor. Meraklanıp biraz daha araştırıyor ve *Risttuules* filminden alt başlığı *The Birch Letter** olan altı dakikalık bir kesit buluyorum. Açık bir pencere, beyazlık imgeleri ve fısıldanan cümlelerin arasından beliren huş ağaçları, bir tren, rüzgâr ve boşluk.

Telefon çalıyor, büyüü bozuyor, uçuşum iptal. Daha erken olan başka bir uçağa binmem gerekiyor. Hemen harekete geçiyorum, bir taksi çağırıyorum, bilgisayarımı çantasına, fotoğraf makinesini kılıfa koyuyor, gerisini de bavulun içine tıkıştırıveriyorum. Taksi çok çabuk geliyor ve ben daha yanıma alacağım kitapları seçmediğimi fark ediyorum. Uçağa kitapsız binme olasılığı bir panik dalgası yaratıyor.

Doğru kitap bir tür rehber görevi görebilir, yolculuğun gidişatını belirleyebilir, hatta seyrini değiştirebilir.

Çaresizce, derin bir bataklıkta bir cankurtaran halatı ararcasına, odaya bakıyorum. Dosya dolabının üzerindeki okunmamış kitaplardan oluşan ufak yığında Francine du Plessix Gray'in Simone Weil monografisi ve Modiano'nun, kapağında yazarın şaşkın siması olan *Pedigree*'si** duruyor. İki kitabı kapı-

* *İng.* Huş mektup. (ç.n.)

** *İng.* Soy ağacı. (ç.n.)

yor, küçük Habeş kedimle vedalaşıyor ve havaalanına doğru yola koyuluyorum.

Neyse ki biz Holland Tüneli'ne girerken trafik az. Rahatlamış bir şekilde yeniden Erma'nın sesine gömülüyorum. Belli bir insan sesinin yankılanımının yarattığı atmosferin yönlendirdiği bir hikâye yazmayı hayal ediyorum. Onun sesinin. Aklımda bir olay örgüsü yok, sadece onun tınısının izini sürmek ve bunu, müzik misali, cümlelerle bestelemek ve onları, saydam katmanlar olarak, onunkilerin üstüne eklemek.

*Ve aşkın yüzü nedir ki kışın renksiz göklerinin deliklerinden düşüp ağaçların dallarını örten beyazlığın-
dan başka.*

Terminalde koşturuyorum, rahatlıkla yetişiyorum uçağıma, yine de bir parça dengem şaşıyor. Bu kadar erken saatte uyumamın imkânı yok, otel odamın varışından saatler sonra hazırlanacak olması da cabası. Yine de yerime yerleşiyor, maden suyu içiyor ve kendimi bir hayatın kitabına, Simone Weil'in bir parçasına bırakıveriyorum. Alelacele seçilen kitap faydalıdan da öte çıkıyor, öznesiyse çok sayıda zihniyet için takdire şayan bir model. Çok zeki ve ayrıcalıklı biri olarak yükseköğrenimin koca binalarından hızla akıp geçti, hepsinden zorlu bir devrim, vahiy, kamu hizmeti ve özveri yoluna atılmak üzere feragat etti. Henüz kendisine zaman ayırmamıştım, yazdıklarını okuyup araştırmış da değildim ama şüphesiz

değişecekti bu. Gözlerimi kapatarak zihnimde bir buzulun tepe noktasını canlandırıyorum ve nüfuz edilmesi mümkün olmayan buzdan duvarlarla çevrili mahrem bir kaplıcaya giriyorum.

SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS KİLİSESİ